

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สตอเบอร์รี่เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่ง การจำหน่ายผลผลิตสตอเบอร์รี่มีทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสามารถแบ่งการผลิตสำหรับตลาดได้เป็นสองประเภท คือ เพื่อการบริโภคผลสด และเพื่อการแปรรูป ตลาดส่งออกสตอเบอร์รี่ของไทยเกือบทั้งหมด คือ ประเทศญี่ปุ่น และปริมาณอีกเล็กน้อยที่ส่งไปประเทศออสเตรเลีย โดยส่งออกในรูปแบบผลิตภัณฑ์แบบแช่แข็งใส่น้ำตาลและแช่แข็งเฉียบพลัน ในปี พ.ศ. 2541 มีการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ จำนวนประมาณ 1,420 ตัน มูลค่า 54 ล้านบาท (กรมศุลกากร, 2542) ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศไทย มีพื้นที่เพาะปลูกสตอเบอร์รี่เพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเพียงประมาณ 3,000 ไร่ เท่านั้น การส่งออกสตอเบอร์รี่ของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมามีแนวโน้มลดลงในขณะที่ความต้องการสตอเบอร์รี่ของตลาดญี่ปุ่นมีปริมาณสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการผลิตไม่เหมาะสม ทำให้ประสิทธิภาพผลผลิตต่ำทั้งปริมาณและคุณภาพ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปมีคุณภาพด้อยลงด้วย ซึ่งนับว่ามีผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกเป็นอย่างมาก โดยที่ต้นทุนการผลิตสตอเบอร์รี่ของเกษตรกรกลับสูงมากขึ้นกว่าในอดีต เป็นผลให้เสียเปรียบทางการค้ากับประเทศคู่แข่ง ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการนำผลผลิตสตอเบอร์รี่มาใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันอาชีพการปลูกสตอเบอร์รี่ เป็นอาชีพหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องอาศัย ดินแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ที่ปลอดโรค เพราะในอดีตนั้นเกษตรกรใช้ดินแม่พันธุ์เก่า ๆ ที่ปลูกกันมานาน อย่างไรก็ตามในเรื่องของ การขยายพันธุ์ต้นไหลยังคงใช้ระบบเดิม ๆ ที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันมา คือเกษตรกรจะขุดย้ายต้นสตอเบอร์รี่ในแปลงปลูกที่เสร็จสิ้นการให้ผลผลิตแล้ว เอามาเป็นต้นแม่อีกทีหนึ่ง โดยมีต้นไหล (runner) ออกมาจากต้นแม่เกษตรกรจะชำต้นไหลลงในถุงพลาสติกขนาดเล็กใส่ดิน รวบรวมปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคม เพื่อใช้เป็นต้นแม่พันธุ์และนำไปปลูกบนพื้นที่สูงที่มีสภาพอากาศหนาวเย็นจากเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนมิถุนายน ดูแลให้มีการออกไหลและเลี้ยงต้นไหลไว้ในถุงพลาสติกเล็กใส่ดินอีกต่อหนึ่ง ต่อจากนั้นจะปล่อยให้ได้รับความหนาวเย็นและสภาพวันสั้นจนกระทั่งถึงปลายเดือนกันยายนถึงปลายเดือนตุลาคมเป็นเช่นนี้ทุกปี ด้วยสาเหตุที่เกษตรกรทำการขยายต้นไหลโดยวิธีนี้อย่างต่อเนื่องกันหลาย ๆ ปี ทำให้ต้นไหลที่ได้มีสภาพอ่อนแอ และเกิดการสะสมของโรคต่าง ๆ มากมายเช่น ไวรัส โรคเหี่ยวและโรครากเน่า เป็นต้น ในบางพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคมก ๆ เช่นในปี พ.ศ. 2541 – 2542 ในท้องที่จังหวัดเชียงรายและ

บางพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้เกิดความเสียหายโดยต้นที่ปลูกใหม่ตายเป็นจำนวนเกือบ 50 % ผลผลิตที่ได้ลดลงไม่มีคุณภาพ และไม่เป็นที่ยอมรับของตลาด ตลอดจนเป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ของการปลูกสตอเบอร์รี่ลดลง

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้สามารถพัฒนาระบบหรือขบวนการผลิตต้นแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ที่มีคุณภาพและผ่านการรับรอง (ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2543) โดยการใช้แม่พันธุ์ปลอดโรคซึ่งได้มาจากการเพาะเนื้อเลี้ยงเชื้อ รวมทั้งการพัฒนา รูปแบบของการผลิตต้นไหลด้วยวิธีการไม่ใช้ดิน (soiless culture) เพื่อลดปัญหาเรื่องโรคและแมลง เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ต้นไหลที่มีคุณภาพปลูกทดแทนต้นไหลเดิมที่ใช้ขายกันมาอย่างต่อเนื่องมานาน ทำให้ต้นไหลที่ได้ไม่มีคุณภาพและสะสมโรคลงเหล่านั้นค่อย ๆ ลดน้อยลงไป ซึ่งเป็นผลดีแก่ตัวเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอร์รี่และมีประโยชน์ในการส่งเสริมให้เป็นอุตสาหกรรมการค้าในต่างประเทศที่มีการผลิตสตอเบอร์รี่เป็นการค้าแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและหลาย ๆ ประเทศในแถบยุโรป ใช้ต้นไหลที่ขยายมาจากต้นแม่ปลอดโรค (virus-free mother stock) ซึ่งได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเชื้อและผ่านการรับรองแล้วมาปลูกเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต

ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการปลูกสตอเบอร์รี่ประสบปัญหาเรื่องโรคและแมลง ต้นกล้าพันธุ์ไม่แข็งแรง ทำให้คุณภาพผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร จึงมีการส่งเสริมการใช้ต้นแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ปลอดโรค ดังนั้นจึงเห็นควรทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับต้นแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ปลอดโรคของเกษตรกร เพื่อทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์และไปปรับปรุงการส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการยอมรับและไม่ยอมรับต้นแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ปลอดโรคของเกษตรกรในตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรกับการยอมรับและไม่ยอมรับต้นแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ปลอดโรค ของเกษตรกรในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการใช้ต้นแม่พันธุ์สตอเบอร์รี่ปลอดโรคของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเรื่องนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีการใช้
ต้นแม่พันธุ์สตรอเบอรี่ปลอดโรคและเพื่อให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ใน
ทางวิชาการ และแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับและไม่ยอมรับต้นแม่พันธุ์สตรอเบอรี่ปลอดโรค ของเกษตรกร ในตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง
จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ก. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ของตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ได้
แก่ บ้านบ่อแก้ว บ้านแม่ขงห้าและบ้านป่าเกี๊ยะนอก โดยสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกสตรอเบอรี่เท่านั้น

ข. ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรที่นำมาศึกษา

ตัวแปรที่นำมาศึกษาได้จากแนวคิดและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ประเภท
ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ทั้งหมด 9 ปัจจัย ประกอบด้วย ลักษณะ ส่วนบุคคล

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม ดังนี้

1.1 ลักษณะส่วนบุคคล

1.1.1 อายุ

1.1.2 ระดับการศึกษา

1.1.3 ประสบการณ์ในการปลูกสตรอเบอรี่

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

- 1.2.1 รายได้ทั้งหมดของครอบครัว
- 1.2.2 ขนาดพื้นที่ถือครองทำการเกษตร
- 1.2.3 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

1.3 ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่

- 1.3.1 การได้รับข่าวสาร
- 1.3.2 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่
- 1.3.3 ความพึงพอใจในราคา

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การยอมรับต้นแม่พันธุ์สตรอเบอร์รี่ปลอดโรค ของเกษตรกร

- 2.1 ยอมรับ
- 2.2 ไม่ยอมรับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาเป็นแนวทางในการวิจัย สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการทำการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ตัวแปรตาม (Dependent variables)

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
  - 1.1 อายุ
  - 1.2 ระดับการศึกษา
  - 1.3 ประสบการณ์ในการปลูก
สตรอเบอร์รี่
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
  - 2.1 รายได้
  - 2.2 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร
  - 2.3 แรงงานในครัวเรือน
3. ปัจจัยด้านสังคม
  - 3.1 การได้รับข่าวสาร
  - 3.2 ความพึงพอใจในราคา
  - 3.3 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่

- การยอมรับต้นแม่พันธุ์
สตรอเบอร์รี่ปลอดโรค ของเกษตรกร
- ยอมรับ
  - ไม่ยอมรับ

แผนภูมิ กรอบแนวความคิดในการวิจัยเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

นิยามศัพท์

ในการวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์ที่ควรทราบเป็นเบื้องต้นและเป็นแนวทางในการวิจัยซึ่งได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เกษตรกร หมายถึงเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอรี่ ในตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
2. อายุ หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอรี่ในขณะทำการวิจัยนับเป็นปี
3. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษา
4. ประสบการณ์ในการปลูกสตอเบอรี่ หมายถึง ระยะเวลาหรือจำนวนปีที่เกษตรกรทำการปลูกสตอเบอรี่ จนถึงวันที่ทำการวิจัย วัดเป็นจำนวนปี
5. รายได้ หมายถึง รายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตร และนอกการเกษตรของเกษตรกรนับเป็นจำนวนบาทต่อปี
6. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง จำนวนไร่ที่ทำการเกษตรซึ่งเป็นของตนเอง หรือเช่าผู้อื่น วัดเป็นจำนวนงานและไร่
7. แรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป ทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิง
8. ความพึงพอใจในราคา หมายถึง ความพึงพอใจในราคาจำหน่ายสตอเบอรี่ที่ได้รับ
9. การได้รับข่าวสาร หมายถึง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกสตอเบอรี่จากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เอกสารวิชาการ การเข้าร่วมประชุม การดูงานและการฝึกอบรม วัดตามจำนวนแหล่งของข้อมูลข่าวสาร
10. ต้นแม่พันธุ์สตอเบอรี่ปลอดโรค หมายถึง ต้นแม่พันธุ์สตอเบอรี่ที่ได้ผ่านขั้นตอนการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเจริญแล้ว
11. ยอมรับ หมายถึง เกษตรกรได้นำเอาต้นแม่พันธุ์สตอเบอรี่ปลอดโรคไปใช้
12. ไม่ยอมรับ หมายถึง เกษตรกรไม่ได้นำเอาต้นแม่พันธุ์สตอเบอรี่ปลอดโรคไป